

Μορφές πολιτιστικής καταστολής και νομιμοποίηση της εξουσίας

Του Νεοκυπριακού Συνδέσμου

Στις αρχές αυτού του σχολικού χρόνου, το Υπουργείο Παιδείας θεώρησε αρμόζον να στείλει στα σχολεία και στους εκπαιδευτικούς μια ανακοίνωση με θέμα « κυπριακή διάλεκτος και πανελλήνια κοινή». Το υπουργείο μπαίνει απευθείας στο θέμα, καθορίζοντας από την πρώτη του παράγραφο ότι η επίσημη γλώσσα του κυπριακού κράτους είναι η πανελλήνια κοινή, με σαφή τον υπαινιγμό της επιδιωκόμενης υποβάθμισης της κυπριακής διαλέκτου. Είναι βέβαια γνωστό ότι το Υπουργείο Παιδείας και η κυπριακή εκπαίδευση που υπόκειται στην δικαιοδοσία του, σε αντίθεση με ότι γίνεται αλλού* όπου καταβάλλεται προσπάθεια συντήρησης της διαλέκτου, δεν αντιμετώπισε ποτέ με ιδιαίτερη συμπάθεια την κυπριακή γλωσσική εκδοχή. Η αντιμετώπιση της κυπριακής διαλέκτου από την κρατική εξουσία που θεμελιώθηκε ιδεολογικά στον ελληνικό εθνικισμό, έτεινε στην καλύτερη περίπτωση να την αντιμετωπίζει σαν ένα φολκλόρ προς εξαφάνιση, η σαν μια βάρβαρη γλωσσική εκδοχή που έπρεπε να υποκατασταθεί από τα σωστά ελληνικά που κατέγραφαν/φουν τα εισαγόμενα βιβλία από την Αθήνα. Στις πιο ακραίες περιπτώσεις στελέχη του υπουργείου πρωτοστατούσαν στην καταπολέμηση της κυπριακής, στο όνομα του ελληνοκεντρισμού και της ελληνοποίησης των τοπωνυμιών. Θα έλπιζε βέβαια κάποιος ότι αυτή η υστερία θα υποχωρούσε. Μετά από ένα αιώνα καταστολής η κυπριακή γλωσσική εκδοχή έχει όχι μόνο επιβιώσει αλλά και έχει αρχίσει πλέον να χρησιμοποιείται και δειλά δειλά στον δημόσιο λόγο, ξεφεύγοντας από το μοναδικό κάποτε γκέτο του κυπριώτικου σκετς. Η επιστολή του υπουργείου δείχνει όμως ότι κάποιοι έχουν – συγκεκριμένα έστω - ανάγκη τον πόλεμο ενάντια στην μητρική τους γλωσσική εκδοχή. Αλλά η ανακοίνωση είναι και αποκαλυπτική μιας ευρύτερης νοοτροπίας, παράδοξης θα λέγαμε, νομιμοποίησης της εξουσίας με παραπομπές στην Αθήνα – έστω και αν αυτές οι νομιμοποιητικές «παραπομπές» δημιουργούν μια όχι πολύ τιμητική κατάσταση

ακόμα και για αυτούς που τις επικαλούνται. Ας δούμε λοιπόν την λογική της ανακοίνωσης .

Στην δεύτερη παράγραφο, το υπουργείο φαίνεται να υιοθετεί μια αρκετά πιο φιλελεύθερη αντιμετώπιση από αυτήν που είχε πιο παλιά, όταν η κυπριακή διάλεκτος ήταν στόχος προς εξαφάνιση. Αναγνωρίζεται ότι υπάρχουν διάλεκτοι στον ελληνικό χώρο [διότι προφανώς μόνο αυτός ο χώρος λειτουργεί σαν συγκριτικό μέτρο και πηγή γνώσης] οι οποίες «είναι σεβαστές και συντηρούνται». Οποιαδήποτε όμως φαντασίωση διαπεράσει το μυαλό του αναγνώστη ότι το υπουργείο το οποίο κατά καιρούς συμπεριφέρεται ως στρατόπεδο αντικυπριακής πολιτιστικής, άρχισε να σέβεται κάπως τις πολιτιστικές παραδόσεις ή την πραγματικότητα των φορολογούμενων που το συντηρούν, διαψεύδεται αμέσως. Οι παραχωρήσεις στην κυπριακή είναι απλά επιβαλλόμενες. Σύμφωνα με την ανακοίνωση, το παιδαγωγικό ινστιτούτο της Ελλάδας το 1999 αποφάσισε ότι ανάμεσα στους βασικούς σκοπούς του γλωσσικού μαθήματος πρέπει να είναι να «ενισχύσει ο μαθητής το γλωσσικό του αυτοσυναίσθημα.». Δεν είναι να απορεί κανείς για την έλλειψη αξιοπρέπειας; Θα μπορούσε να πει λ.χ το υπουργείο: ξέρετε διαβάσαμε, έχουμε και εμείς πανεπιστήμιο και παιδαγωγικό ινστιτούτο, και φαίνεται ότι οι νέες τάσεις στον επιστημονικό κόσμο, άντε στην Ευρώπη για να είμαστε στο κλίμα των ημερών, είναι να ενισχύεται ο σεβασμός στους γλωσσικούς κώδικες των μαθητών. Όμως όχι! Το υπουργείο μας απλά ακολουθεί το ελληνικό παιδαγωγικό ινστιτούτο, ενώ το Κυπριακό Παιδαγωγικό Ινστιτούτο προφανώς δεν έχει να πει τίποτε γι' αυτό το θέμα. Υπακούει ..Να μια μόνιμη «παρέλαση υποτελών»..

Προχωρεί λοιπόν το τοπικό υπουργείο των ιθαγενών [που δεν διεκδικεί επιστημονική κατάρτιση για να κρίνει μόνο του] και διαβεβαιώνει ότι σέβεται την κυπριακή διάλεκτο αφού έχει εντάξει στο πρόγραμμα «δημιουργήματα του λαϊκού πολιτισμού» και «κείμενα της κυπριακής λογοτεχνίας στην κυπριακή διάλεκτο». Σε αυτό το σημείο η ανακοίνωση καταντά στο επίπεδο μιας θλιβερής έκθεσης γυμνασίου – αφού τίθεται η «σωστή θέση» μετά οι ντόπιοι «μαθητές», προσπαθούν να αποδείξουν ότι κάνουν το σωστό - «σέβονται την διάλεκτο» όπως λένε τώρα οι γνωρίζοντες της Αθήνας.

Το ουσιώδες μέρος της ανακοίνωσης βρίσκεται στις τελευταίες παραγράφους, όπου τονίζεται ότι «οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να χρησιμοποιούν την πανελλήνια κοινή την ώρα της διδασκαλίας». Προφανώς λοιπόν η ανακοίνωση πέρα από τους αμμόλοφους του δήθεν σεβασμού για την διάλεκτο, είναι μια αστυνομική ανακοίνωση που απαιτεί συμμόρφωση με την επίσημη θέση της εξουσίας. Στα θετικά θα μπορούσε κάποιος να συμπεράνει ότι η καταπιεστική χρήση ενός γλωσσικού κώδικα που διαφέρει από την καθομιλούμενη [παλιά ήταν η καθαρεύουσα, σήμερα η λεγόμενη κοινή] συνεχίζει να αμφισβητείται και να διαβρώνεται όχι μόνο από τους μαθητές αλλά και από τους καθηγητές. Το επίπεδο των γνώσεων του υπουργείου [η τέλος πάντων αυτών που συντάσσουν τα αστυνομικά δελτία γλωσσικής καταστολής] για την αντιμετώπιση διαφορετικών γλωσσικών εκδοχών στα πλαίσια της μαθησιακής διαδικασίας, εκφράζεται με σαφήνεια στην χαριτωμένη θέση ότι η κυπριακή θα πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο σε συγκεκριμένες περιστάσεις [όπως «δραματοποιημένες σκηνές, απαγγελίες»]... Έτσι λοιπόν θα ενισχυθεί το «γλωσσικό αυτοσυναίσθημα»; Και στην πιο υβριστική αλλά και αποκαλυπτική αναφορά οι γλωσσικοί αστυνόμοι του υπουργείου επιτρέπουν την χρήση της διαλέκτου σε εκείνες τις περιπτώσεις «που τα παιδιά παρουσιάζουν ιδιαίτερες δυσκολίες στον προφορικό λόγο».. Και έτσι λοιπόν όσα παιδιά εκφράζονται με άνεση στην κυπριακή αλλά έχουν δυσκολίες στην ελληνική «κοινή» θα μπορούν να ονομάζονται «παιδιά με ιδιαίτερες δυσκολίες». Και αν είχαν και μια βασική γνώση της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης, οι συγγραφείς της ανακοίνωσης θα μπορούσαν να προσθέσουν ότι αυτά τα παιδιά έρχονται «από τα λαϊκά στρώματα» που δεν έχουν το «πολιτιστικό κεφάλαιο» της ανώτερης γλώσσας της εξουσίας. Γιατί πίσω από αυτό το φαινομενικά ανόητο μίσος για μια γλώσσα, η ένα γλωσσικό κώδικα, που τον μιλούν ακόμα και οι αστυνομικοί/πολεμιοί του, βρίσκεται μια διαμάχη εξουσίας. Τα ελληνικά είναι οι γλωσσικοί κώδικες που υιοθέτησαν οι ανώτερες και οι μεσαίες τάξεις..Το να περιμένει κανείς τέτοια ευαισθησία από πολλούς από αυτούς που επανδρώνουν/στελεχώνουν το υπουργείο είναι ίσως εκτός πραγματικότητας αφού η εξουσία τους [σαν δασκάλων, επιθεωρητών, επιτηρητών] κτίστηκε ακριβώς πάνω στην ιεραρχική γλωσσική διαφοροποίηση.

Στην σχέση εξουσία όπου αυτός που μιλά όχι απλά «ξέρει περισσότερες λέξεις» όπως θα έλεγε και ο Ουμπέρτο Εκο, αλλά ξέρει και τον κώδικα στον οποίο επιτρέπεται η συζήτηση.

Ήρθε άραγε η ώρα της ανοιχτής διεκδίκησης της αξιοπρέπειας των λέξεων μας, των ήχων μας; Πέρα όμως από αυτήν την διεκδίκηση αξιοπρέπειας, είναι και μια επιτακτική εκπαιδευτική ανάγκη να αναγνωριστεί η χρήση της κυπριακής στην τάξη σαν δικαίωμα των μαθητών. Σαν δικαίωμα στην γνώση αφού αυτός ο γλωσσικός κώδικας είναι η μητρική τους γλώσσα και η απαίτηση να εκφράζονται μόνο στην νεοελληνική κοινή καταδικάζει πολλούς από αυτούς στην σιωπή.

*Στη γερμανόφωνη Ελβετία, για παράδειγμα, όπου με την ενσυνείδητη συμπαράσταση και αρωγή του κράτους, το τοπικό ιδίωμα της γερμανικής διαρκώς εκτοπίζει την επίσημη γερμανική τα Hoch Deutsch, έχοντας αποκτήσει κυρίαρχη θέση στην κουλτούρα της χώρας ευρύτερα.

Το άρθρο αυτό, έχει δημοσιευτεί στο περιοδικό Εξ' Υπαρχής τεύχος 41, Μαρτίος 2003.